

coordonatori

ILIE BĂDESCU
GHEORGHE ȘIȘEȘTEAN

DOREL ABRAHAM
CLAUDIA BURUIANĂ

ȚĂRANII ȘI NOUA EUROPĂ

Seria Enciclopedia vieții rurale (II)

EDITURA MICA VALAHIE

Țăranii și Noua Europă

**Lucrare editată în seria *ENCICLOPEDIA VIEȚII RURALE*
coordonată de Institutul de Sociologie „Dimitrie Gusti”
și Editura Mica Valahie**

ISBN: 978-973-7858-82-5

**ILIE BĂDESCU
CLAUDIA BURUIANĂ**
(coordonatori)

ȚĂRANII , ȘI NOUA EUROPĂ

MC
EDITURA MICA VALAHIE
București
2011

EDITURA MICA VALAHIE

Tel. 0722.33.99.84, 021-642.51.02

www.micavalahie.ro

micavalahie@yahoo.com

CUPRINS

<i>Flux si reflux rural</i>	7
Ilie Bădescu	
PARTEA I	
<i>România rurală între ignorare și îngrijorare. Atlasul sociologic</i>	11
Dorel Abraham	
<i>Preliminarii istorico-sociologice. Chestiunea țărănească în România în prag de mileniu</i>	31
Ilie Bădescu, Radu Baltasiu, Cristi Pantelimon	
<i>Filosofia reformei. O evaluare retrospectivă. Terapia de șoc si efectele ei</i>	47
Ilie Bădescu, Radu Baltasiu	
<i>Proprietatea, modul de exploatație și circulația pământului</i>	51
Ciprian Bădescu	
<i>Caracteristici ale cultivării pământului și creșterii animalelor în regiunile a II-a și a III-a</i>	57
Gheorghe Șișeștean	
<i>România rurală și România urbană la un deceniu de „reforme”. Schimbări în structura socială a României în perioada 1990-1999</i>	89
Dorel Abraham	
<i>Migrația românilor din mediul rural în alte țări și înapoi (1990-2002)</i>	111
Sebastian Lăzăroiu	
<i>Schimbări din perspectiva locuirii în mediul rural românesc</i>	145
Trailă Cernescu	
PARTEA A II-A	
<i>Noi configurații ale populației mediului rural. Rolul IMM în modernizarea satului din perspectiva integrării europene</i>	165
O. Hoffman, I. Glodeanu, D. Dragomirescu, S. Rașeev, C. Leovaridis, A. Nicolaescu	
<i>Țăranii și Europa rurală într-o Europă unită</i>	197
Claudia Buruiană	
<i>Tinerii și formele marginale de religiozitate. Analiză comparativă România – Ungaria</i>	219
Ecaterina Balica	
<i>Legea asociațiilor comunitare rurale și a serviciului social. Un model pentru știința și reforma socială în mediul rural</i>	229
Ilie Bădescu, Dorel Abraham	
PARTEA A III-A	
<i>Chestiunea țărănească în dezbaterile teoretice și doctrinare-ieri și azi</i>	249
<i>Ideea poporanistă</i>	249
<i>Poporanismul - o doctrină a clasei mijlocii în Europa răsăriteană</i>	249
Ilie Bădescu	
<i>Ideea țărănistă. V. Madgearu</i>	267
Ilie Bădescu	
<i>Ideea sămănătoristă</i>	273
Claudia Buruiană	

<i>Fluxul și refluxul etnic – lege etnopolitică de bază în viața popoarelor. Ion Chelcea (1902-1991)</i>	293
Ilie Bădescu	
<i>Addenda. Proiect pentru o Enciclopedie rurală</i>	298

FLUX ȘI REFLUX RURAL

Ilie Bădescu

De la Atlasul social la Enciclopedia socială a vieții rurale

Reprezentanții Școlii sociologice de la București au propus, în 1940, un “Plan pentru Atlasul sociologic al României” ca parte dintr-o proiectată știință a “națiunii”. Ei ne-au lăsat, dincolo de multitudinea monografiilor sociologice, volumul “60 de sate” și 4 volume din *Enciclopedia României*, dimpreună cu binecunoscutul *Muzeu al satului* și cu neprețuita colecție de *filme sociologice*, toate ilustrând noul corpus metodologic al Științei națiunii.

Cartea pe care o propunem cititorilor, rod al ostenețelor celor ce semnează între copertile ei, cuprinde materiale de lucru integrabile unui proiect de studii rurale, a cărui finalitate este o «Enciclopedie a vieții rurale», așa cum ni se înfățișează aceasta în pragul mileniului. Primul volum al acestei enciclopedii va avea caracterul unui dicționar de sociologie rurală, pentru ca următoarele tomuri să închege o lucrare în șapte volume.

Proiectul unei Enciclopedii a vieții rurale este visul sociologului format la școala unei mari generații de sociologi interbelici, din care s-au ales nume ilustre, începând cu fondatorul acestei Școli, Dimitrie Gusti, și continuând cu cei ce i-au fost și i-au rămas următori, H. H. Stahl, Mircea Vulcănescu, Anton Golopenția, Traian Herseni, Ion Ionică, Xenia Costa Foru, Ion Conea, Anton Rațiu, Ion Chelcea, Vasile Caramelia și alte și alte nume ilustre. Sociologi, etnografi, juriști, medici, demografi, etnomuzicologi etc. au dat atunci semnalul unui mare proiect prin care știința națiunii se pusese în serviciul reformei organice, iar specialiștii care cutreierau satele erau totodată adevărați “apostoli ai satelor”.

După alți circa 40 de ani venim nesiguri noi înșine spre un atare proiect cu gând de simplă continuitate și cu o convingere nestrămutată că ruralul încă mai poate ghida generația actuală de specialiști spre asumarea dificilei sarcini de realizare a unei *științe a națiunii*.

Cu atât mai mult, într-o societate în care fluxul și refluxul rural explică mai mult ca orice starea noastră de mai bine de 100 de ani.

Oare nu fluxul rural a schimbat soarta României la Mărășești și Oituz?
Oare nu asaltul rural a fost incredibila explozie urbană și industrială de după război?

Oare nu ruralii au fost mai toți romancierii, matematicienii, medicii, lingviștii etc. acelei generații eroice postbelice care au dat faimă de școală domeniilor lor pe durata unei generații, între '62-'82? Generația Labiș, cum a fost numită generația literară de după război de către blândul Edgar Papu, a fost precumpănitor o generație rurală. Cel mai mare teolog român și unul dintre cei mai mari ai Europei creștine, recunoscut ca atare de mari spirite precum Olivier Clement și Seraphim Rose, Pr. Dumitru Stăniloae a fost un “rural” din Vlădenii Brașovului. Oare nu un rural a fost marele poet mistic creștin, Ioan Alexandru? Un mare rural a zugrăvit în chip singular “apocalipsa țărănească” din secolul XX, Ion Lăncrănjan, după cum tot un rural, din Răcătăul Bacăului, Paul Anghel, a creat

monumentalul ciclu al romanului geopolitic răsăritean, “Zăpezile de-acum un veac”, pentru care contemporanii încă nu și-au potrivit categoriile de receptare la măsura extraordinarei sale performanțe. Și, astăzi, sărăcia e tot rurală, modestia asemenea, încordarea smerită tot astfel, încât marele reflux al României postdecembriste este tot un fenomen rural. Țăranii care au făcut marea industrie postbelică au părăsit orașele în aceeași liniște, cu aceeași tăcere demnă, în care au venit asupra lor, chemați de cei care, ieri, au dat startul proiectului industrial la proporții fabuloase, iar astăzi au dat, tot ei, semnalul unei dezindustrializări fără precedent la scara istoriei universale. Totul se leagă de fluxul și refluxul rural, încât suntem datori să ne întoarcem cu fața spre ei, spre *țărani*, spre țărani răbdători și cumiți, dar deopotrivă amenințatori și neînduplecați, ca la 1907, dacă răbdarea lor este împinsă dincolo de pragurile crudei subviațuirii. Cum se întâmplă azi. Vai lumii aceleia care și-a pierdut țărani! Aceea, cum ar spune marele evocator al unei astfel de lumi, Paul Anghel, va candida la înfrângeri definitive.

Acest model “țărănesc”–, “la a cărui cercetare îndemna Rădulescu-Motru, a cărui copiere o năzuia Iorga, ale cărui adâncimi le elogia Blaga și ale cărui realități le investiga Gusti; țărănescul ale cărui esențe sun regăsite la poetul național și la sculptorul național, într-o spiritualizare mult dincolo de simpla amprentă folclorică a metrului poetic sau a canonului stilizării; țărănescul care a marcat definitiv, prin așa numita «chestiune rurală», istoria modernă a țării noastre între « punctul » al treisprezecelea din Proclamația de la Islaz și reforma lui Cuza și Kogălniceanu sau aceea a lui Ferdinand și Brătianu până la încheierea « triumfală » a colectivizării lui Gheorghe Gheorghiu-Dej; (...) – acest *țărănesc* îmi pare a fi oricum elementul central al « duratei lungi » de la Carpați și Dunărea de Jos” – iată cum sintetizează istoricul și academicianul Răzvan Theodorescu importanța ruralului la aniversarea *Mileniului țărănesc al românilor*.” Într-o Europă care era majoritar țărănească înainte și după fatidicul «an o mie», atât în mediile occidentale de tradiție germanică, cât și în cele orientale slavo-bizantine, (...) «Romaniile» carpato-dunărene își înjghebau un mod de viață pe care îl cunoaștem mai ales pe calea arheologiei și pe cea a etnologiei (...) cu o ceramică lustruită, smălțată sau striată, ce își avea originea în Orient, în Roma și în Bizanț, cu o casă ce trimite în plan și structură la «megaronul» clasic greco-roman, cu un mod de viață socială reglat de «obiceiul pământului», de acel drept cutumiar al folclorului juridic, («*jus valachicum*») păstrat de obștiile carpatice ale Maramureșului, în « Câmpulungul », în «țările » medievale din Zarand, Hațeg, Lovișteea sau Vrancea, percepute ca atare în libertățile comentate de Cantemir.”

De altfel, cum ne avertizează cea mai recentă *Istorie a agriculturilor lumii*, lumea toată stă pe umerii unor civilizații țărănești. Lumea contemporană nouă – în care țăranul este tot mai puțin vizibil, fiind una din categoriile cele mai excluse, mai periferizate și mai sărace – datorează enorm ruralilor «care au creat lumea în care trăim » (« qui ont fait le monde don't nous vivons », cum spun autorii, experții FAO M. Mazoyer și L. Roudart, v. *Histoire des agricultures du monde. Du néolithique a la crise contemporaine*, Ed. Du Seuil, Paris, 2002).

Oferim astăzi, prin cartea de față, doar paginile unui început, mereu și mereu reluat. Sperăm să fim puntea care leagă generațiile de astăzi de o glorioasă Tradiție, de o mare Școală, un model de *știință socială militantă*, o paradigmă, un exemplu pilduitor: exemplul “Școlii de sociologie rurală” a lui Dimitrie Gusti și a marilor săi colaboratori. Vom fi poate urmele pe care mâine “puii păsării cu clonț de rubin” le vor găsi ciugulind prin țărână.

Suntem cei dintâi care știm și mărturisim defecțiunile acestor două volume de studii rurale, cel în care am adunat contribuții de la cei care-au răspuns pentru fasciculele unui viitor dicționar de sociologie rurală și volumul în care am adunat studii aplicate ori de doctrină asupra chestiunii rurale în clipa de față. În paginile acestor volume se găsesc atât elemente pentru un dicționar de sociologie rurală, care va deschide, într-o ediție reluată, completată și radical îmbunătățită, primul volum din mult visata “Enciclopedie a vieții rurale” în prag de mileniu, cât și studii de alarmă asupra situației grave în care se află agricultura României actuale și satul românesc. De la noi am pus în toate aceste pagini doar năzuință și eforturi, după vrednicie, restul fiind rod al Duhului lucrător și confirmare a Proniei, nu spre faima cuiva, Doamne ferește, ci ca o mărturie de iubire și de legătură a fiilor de țărani cu părinții lor prea cumiși și prea crud părășiți.